

'הרואה יום אחד עשר וטבלה לערב'. כתבו התוס' דספירת ערב לאו ספירה היא. אכן דעת רש"י (פסחים דף פ"א ע"א ד"ה אי נמי) דאף ספירת לילה הוי ספירה.

ודעת 'כמעט כל המפרשים, וכן פוסק הרמב"ם בפ"ו מאיסורי ביאה ה"ט, וכל הפוסקים, שספירת לילה אינה כלום לענין זבה קטנה, וכן זבה גדולה שספירתה מדאורייתא, טבילתה דוקא ביום השביעי לאחר הנץ החמה.

והוא הדין לענין אבילות נמי איכא פלוגתא זו, ואפסיק בשו"ע (יו"ד שצ"ה ס"א) דהוא דוקא אחר הנץ החמה לאחר שבעה ולאחר שלשים (דלא כרמב"ן מו"ק י"ט ע"ב ד"ה ר' עמרם). וכן נהגו בכל תפוצות ישראל שאין פוסקין אבילותם אלא ביום השביעי אחר התפלה ומדינא הוא תיכף אחר הנץ החמה' (אגרות משה יו"ד ח"ג סי' מ"ה).

[הנצי"ב ב'מרומי שדה' רצה לחלק בין 'שימור' ל'ספירה': היכא דבעינן 'שימור' – סגי אף במקצת לילה, כגון זבה קטנה. והיכא דבעינן 'ספירה' – לא מהני מקצת לילה (כגון זבה גדולה דכתיב 'וספרה לה'). ותלה זאת בשינויי הגרסאות במגילה].

דף עב

זב"ה אומרים פטורים מן הקרבן'. מלשון המשנה משמע דדוקא כשטבלה בערב, במוצאי יום י"א, אז מועילה טבילתה לב"ה. אבל אם טבלה מבעוד יום לא מועילה הטבילה. והיינו משום שאף על פי שאינה צריכה שימור ליום זה, מכל מקום יום הראיה נחשב כולו טמא, וכמו נדה בתוך ז' ימי נידותה שלא מועיל לה טבילה מבעוד יום (חזון איש ס' רט"ו).

וכן כתב הרד"ל לדייק מלשון ספר התרומות. אכן מלשונו משמע דהטעם דלא מהני הטבילה מבעוד יום הוא משום דכל הטמאים צריכים הערב שמש. ולפי זה אם טבלה מבעוד יום והמתינה לערב, תועיל לה טבילתה. והוא דלא כהחזו"א הנ"ל.

זשויין בטובלת לילה לזבה שאינה טבילה, ושויין ברואה בתוך י"א יום וטבלה לערב ושמשה שמתמאה כו'. ב'מי נדה' תמה על כפל הלשון, דבשני המקרים מדובר ברואה תוך י"א יום. וכתב דיש להביא מכאן ראייה לשיטת הרמב"ם (הובא בב"י ס' קפ"ג) דלעולם הסדר הוא ז' ימי נדות ואחר כך י"א ימי זיבות וחזור חלילה, ואפילו נעשית זבה גדולה בתוך הי"א יום, מכל מקום כשיכלו הי"א יום חוזרת לימי נידות. ולפי זה מתפרש היטב, דהמקרה השני מדובר בטהורה שראתה בתוך י"א ימי זיבה וטבלה לערב, דלא מועיל טבילתה. והמקרה הראשון מדובר בזבה גדולה שראתה ג' ימים בתוך הי"א יום, וצריכה לספור שבעה נקיים, וחל יום השביעי למחרת הי"א יום (נמצא שיום השביעי הוא כבר בימי נדות ואם תראה בו לא תסתור למפרע, וקא משמע לן דלמרות זאת לא מועיל לה טבילתה שטובלת במוצאי יום שישה של נקיים).

מה שאין כן לשטת רש"י ורמב"ן הסוברים שכשנעשית זבה גדולה שוב אינה חוזרת לימי נדות לעולם עד שתסיים למנות שבעה נקיים, אין מקום לחידוש זה (אכן בהמשך דבריו כתב דגם לרש"י ורמב"ן יש לפרש שני המקרים, דאחד מיירי בזבה קטנה ואחד מיירי בזבה גדולה, וקמ"ל דשימור לילה לאו שימור הוא בין זבה ובין זבה).

זכי ראתה מאי הוי, ראייה דנדה היא. פירש"י: וטומאת מעת לעת הוא דאיכא עליה, וטומאת מעת לעת אינה מטמאה את בועלה (וקשה על ב"ש דמבטלין הטבילה למפרע מכח ראייה זו). ותמהו האחרונים על דברי רש"י, דהא מפורש בתחלת המסכת דלשמאי אין טומאת מעת לעת, אלא דיה שעתה בלבד. ות"י ה'חכמת בצלאל' שכוונת רש"י לומר לרווחא דמילתא, דאפילו נאמר שבית שמאי חולקין על שמאי הזקן וסוברים שיש טומאת מעת לעת, מכל מקום לא תועיל ראייה זו לסתור הטבילה למפרע.

(ע"ב) 'כבועל שומרת יום כנגד יום'. כתב ה'חזון איש' (סי' רט"ו) דנראה דהבועל שומרת יום ביום הראשון לראייתה יכול לטבול מיד בערב, ואינו צריך להמתין למחר בבוקר, דאינו צריך לספור יום כנגד יום כמותה (ואפילו אם היא תראה למחרת אין זה נוגע אליו, והוא טהור). ומכל מקום אינו יכול לטבול מיד מבעוד יום, כיון שכל אותו יום שנטמא הרי הוא כולו טמא כמו נדה בתוך ז' ימי נידתה (כפי שהבאנו לעיל בע"א בשם החזו"א, לענין הרואה ביום י"א).

ר' יוחנן אמר עשירי כתישעי, מה תשיעי בעי שימור אף עשירי בעי שימור. כתב הרד"ל בשם ספר התרומות דלדעת ר' יוחנן שעשירי בעי שימור, אם כן אם תחזור ותראה ביום י"א צריכה לעשות שימור ביום י"ב אף על פי שהוא מימי נידות, כיון שסתרה השימור של יום י"א (וכן מבואר להדיא בדברי התוס' לעיל דף נ"ד ע"א ד"ה תשמש).

'יכול הרואה ג' ימים כו' רצופים'. דעת ר' סעדיא גאון (הובא בתוס' לעיל דף נ"ד ע"א ד"ה וארבעה) שאפילו אם ראתה ג' ימים מפורזין בתוך הי"א יום, גם כן צריכה לספור שבעה נקיים. ולפי זה צריך לומר שאינו גורס כאן 'רצופים' (חכמת בצלאל).

דף עג

'תנא דבי אליהו'. כתב ה'באר שבע' דזה אינו אליהו הנביא, אלא תנא בשם אליהו. דלא כמו שחשבו רבים מן התלמידים שהוא אליהו הנביא. ובנימוקי הגרי"ב כתב דמתוס' בשבת דף י"ג ע"ב משמע דמפרשים שהוא אליהו (לגבי תנא דבי אליהו מעשה באשה אחת שמת בעלה בקיצור ימים כו' וכתבו שם התוס' 'לפי שהיה יודע אליהו').

'כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא'. 'הלכות' הן משניות. ומשום שלא סדרו תלמוד בבלי בסדר טהרות מנדה ולהלן, סלקא דעתך שלא יתעסקו התלמידים עוד במסכתות דלהלן, ולכן סדרו הא ד'כל השונה הלכות' כלומר משניות, לחבב לימוד המשנה על התלמידים (מהגהות הרד"ל).

'הליכות עולם לו'. בירושלמי (מגילה פ"א ה"ה, דף ז' ע"א) מדייק מכאן שההלכות אינן בטילות לעתיד לבא. לוי' בגימטריא שלשים ושש מסכתות שיש עליהן גמרא (דרשות החת"ס ח"ב דף ת"א טור ב') [מהרילב"ד].

דף ע"א ע"ב

קו. בתחילה דנו יושבת על דם טוהר (דהיא כטבולת יום ארוך עד שיכלו ימי טוהר שלה) כדין טבול יום שהוא כשני לטומאה דאינו מטמא כלים, ולכן יכולה לערות מים לרחיצת קרבן פסח כיון שנוגעת רק בכלי ולא במים. אבל במים עצמם לא תגע, דחולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמו, ושני עושה שלישי. וחזרו להחמיר ולהקל: החמירו לעשותה כנוגעת בטמא מת דהוי ראשון לטומאה לדעת בית הלל, ולדעת בית שמאי החמירו לעשותה כטמא מת עצמו דהוי אב הטומאה, והקילו דרק לקדשים הוה ראשון ולא לחולין, אפילו שנעשו על טהרת הקדש, ומותר לה לנגוע במים עצמם.

קז. אבא שאול אומר טבול יום מטמא שנים ופוסל אחד בקדשים (היינו דהוא כראשון לטומאה. וכן הא דאמרן לעיל ביושבת על דם טוהר דחזרו להחמיר, הוא אליבא דאבא שאול).

קח. היושבת על דם טוהר, וכן שאר טבול יום, אוכלת במעשר, וקוצה חלה מן העיסה קודם קריאת שם ומניחה בכלי (דחולין הטבולין לחלה, לאו כחלה דמו) ומקפת הכלי לעיסה (דמצוה לתרום מן המוקף) וקוראת שם חלה.

קט. משקין היוצאין מטבול יום דינם כמשקין שנגע בהם הטבול יום. לכן אם נפל רוק או דם של יושבת על דם טוהר על ככר תרומה, הרי זה טהור.

קי. אחר שכלו ימי טוהר שלה (ל"ג יום לזכר, וס"ו יום לנקבה) לדעת בית שמאי טעונה טבילה נוספת לאכול בתרומה (ולביאת מקדש אם ישראלית היא, רש"י), דכיון דהוה טבולת יום ארוך, הסיחה דעתה מן התרומה. ודעת בית הלל דאינה צריכה, רק לקדשים צריכה טבילה אחר הבאת קרבנה.

קי"א. הרואה יום י"א של ימי זיבה – לדעת בית שמאי צריכה לשמור יום כנגד יום. ואם טבלה בערב ושמשה חייבים קרבן, והיא ובוועלה מטמאין משכב ומושב. ולדעת בית הלל אינה טעונה יום כנגד יום מדאורייתא, וסגי בטבילת לילה ופטורים מקרבן, ומכל מקום מטמאים משכב ומושב מדרבנן, דלא לייתי לאחלופי באמצע ימי זיבה.

דף ע"ב ע"א

קי"ב. ראתה יום י"א של זיבה ולמחרת ביום טבלה ושמשה ואחר כך ראתה – מדאורייתא אינה טעונה קרבן לכולי עלמא, דאין הראיה השניה מצטרפת לראשונה לטמאה למפרע. ומכל מקום לדעת בית שמאי מטמאה היא ובוועלה משכב ומושב למפרע מדרבנן. ולדעת בית הלל אינם מטמאים, אלא שהוא נקרא גרגרן (דאתי לאחלופי בשאר ימי זיבה, כדלקמן).

קי"ג. ראתה בשאר ימי זיבה וטבלה לערב ושמשה – חייבים בקרבן לכולי עלמא ומטמאים משכב ומושב. טבלה בבקר ושמשה – הרי זו תרבות רעה שמא תראה אחר כך ותסתור. ואם תראה – יתחייבו קרבן למפרע ויטמאו משכב ומושב למפרע. לפיכך מגען ובעילתן תלויים.

קיד. הא דברואה יום י"א של ימי זיבה אינה צריכה לשמור יום כנגד יום לבית הלל, משום דאין יום י"ב ראוי להצטרף עמו לזיבה.

קטו. שומרת יום כנגד יום בשני שלה (בתוך י"א ימי זיבה) – לדעת ר' הונא אפילו טבלה ושמשה לבית שמאי מטמאה משכב ומושב מדרבנן אפילו לא תראה אחר כך (והא דאמרן לעיל, אות קיג, דתלויין, היינו רק לבית הלל). ומשמע בגמרא דרב כהנא חולק על ר' הונא וסבירא ליה דגם לבית שמאי תולין. ומכל מקום מודה ר' הונא דרק היא מטמאה, אבל בועלה תלוי, כבית הלל.

קטז. זב שראה ראייה אחת הרי הוא כבעל קרי ואינו מטמא משכב ומושב, וטהור שהסיט את זיבתו אינו נטמא במשא. חזר וראה ראייה שניה – לבית שמאי מטמא למפרע משכב ומושב, וזיבתו מטמאת למפרע במשא, ולדעת בית הלל לעולם אין דנים זיבתו הראשונה אלא כבעל קרי, ואין לו דין זב אלא מראיה שניה ואילך.

דף ע"ב ע"ב

קיו. דעת ריש לקיש שכשם שיום י"א של ימי זיבה אינו צריך שימור לדעת בית הלל, כן גם יום עשירי לא בעי שימור (דאינו ראוי להצטרף לזיבה גדולה. רש"י ותוס'). ודעת ר' יוחנן דבעשירי מודים בית הלל דבעי שימור. ועיין לקמן אות קכ.

קיח. הא דקיימא לן י"א יום דבין גדה לגדה – לדעת ר' אלעזר בן עזריה הוא מהלכה למשה מסיני, ולדעת ר' עקיבא ילפינן לה מקראי.

קיט. לחמי תודה נבללים בחצי לוג שמן.

קכ. ברש"י משמע דמחלוקת ר' יוחנן וריש לקיש (לעיל אות קיז) היא בהלכה למשה מסיני. אך בתוס' מבואר דפליגי בסברא.

דף ע"ג ע"א

קכא. זבה שראתה יום אחד, או יומיים או שלשה ימים – מטמאה את בועלה כנדה. אבל זב אינו מטמא את מה שהוא בועל להיות כמוהו.

קכב. זבה, אפילו ראתה יום אחד, מטמאה משכב ומושב.

קכג. זבה שראתה יום אחד או יומיים, צריכה לספור אחד לאחד (היינו שסופרת יום אחד נקי בלבד). אבל זב שראה ראייה אחת הרי הוא כבעל קרי ואינו סופר כלל. ואם ראה שניים – סופר שבעה נקיים.